

Be

NZI

1776 5 18

DE
BERNHARDI ASCANII
DVCATV SAXONICO

COMMENTATIONEM HISTORICAM

EX DECRETO

AMPLISSIMI PHILOSOPHORVM ORDINIS

PRO LOCO

INTER ADIVNCTOS EIVS ORDINIS

RITE CAPESSENDO

P R A E S E S

GODOFREDVS AVGVSTVS MEERHEIM

AA. MAG. ET FACVLT. PHILOS. ADIVNCTVS

T V E B I T V R

COMITE

IACOBO CAROLO REINHOLDO

DRESDENSI

BONAR. LITT. ET IVR. VTR. CVLT.

DIE XIX. FEBR. MDCCLXXVI.

VITEMBERGAE

LITTERIS CAROLI CHR. DÜRRII ACAD. A TYPIS

156

157

BERNHARDI ASSANI

DEI DIGNITATIS

DEI DIGNITATIS

DEI DIGNITATIS

DEI DIGNITATIS

DEI DIGNITATIS

DEI DIGNITATIS

DEI DIGNITATIS

DEI DIGNITATIS

DEI DIGNITATIS

DEI DIGNITATIS

DEI DIGNITATIS

DEI DIGNITATIS

DEI DIGNITATIS

DEI DIGNITATIS

ILLVSTRISSIMIS ATQVE EXCELLENTISSIMIS DOMINIS
SERENISSIMI ELECTORIS SAXONIAE
SVMMIS REIPUBLICAE ADMINISTRIS ET
CONSILIARIIS INTIMIS

**HIERONYMO FRIDERICO
DE STAMMER**

DYNAST. IN PRIETIZ. CET. LVSATIAE SVPERIOR
SATRAPAE REIP. ADMINISTRO ET CONSILIARIO
INTIMO, ET CAPITVLI CATHEDRAL.
MISN. PRAEPOSITO

FRIDERICO LVDOVICO DE WVRMB
DYNAST. IN GROSSENFVRRRA CET. SER. ELECT.
SAXON. REIP. ADMINISTRO ET CONSILIAR. INTIMO
OECONOMIAE PROVINCIAL. OPIFICIORVM ET
COMMERCIORVM DIRECTORI ORDINIS
CAESAR. S. IOSEPHI EQVITI

**CHRISTIANO GOTTHELF
L. B. DE GVTSCHMID**

SEREN. ELECT. SAXON. REIP. ADMINISTRO
ET CONSILIAR. INTIMO SVMMAE RATIONVM
EXAMINATIONIS PRAESIDI

**ADOLPHO HENRICO
COMITI DE SCHOENBERG**

DYNASTAE IN BERTHELSDORF CET. SEREN. ELECT.
SAX. REIP. ADMINISTRO ET CONSILIARIO
INTIMO

**DOMINIS ET MAECENATIBVS
INDVLGENTISSIMIS.**

HOC
DEMISSAE PIETATIS, ET PLENISSIMI OBSEQVII

MONUMENTVM

MENTE DEVOTISSIMA

SACRVM

ESSE VOLVERVNT

AUCTOR

ET
RESPONDENS.

§. I.

P R A E F A T I O.

Argumentum aggredior scripturus graue, varium, impedidum, apud alios gratum, apud alios inuidiosum, vtcunque autem ingenii, harumque pagellarum terminos longe excessurum. Nulla enim res magis in Germania nobilitauit seculum XII. casu Henrici Leonis, Saxoniae, Ba-uariaeque Ducis, totaque illustres hodie gentes in ruina eius dominandi inuenerunt origines, vt, quantus fuerit olim Princeps in ipso eius infortunio maxume demum intellectum sit. Si qua vero est res ex hoc tempore difficultatibus mirifice stipata, certe quaestio huc referenda erit de Bernhardi Ascanii Ducatu Saxoni-
co, prout enim deprehenduntur, qui vel eum Ducis Saxoniae titulo plane caruisse, alii, qui vitio factum, plerique tandem, qui inani nomine contentum scribant, ita, vt has nebulas, quoad eius fieri poterit, discutiamus, providebitur. Qui vero fortassis inclementius de incepto nostro statuunt, sic habent, pietatis in historiam terrae patriae nos testimonium prius edere voluisse, quam iustae molis librum, deinde esse aliquid certe in tanta obscuritate argumenti scriptisse, quod alii facilius superarent.

A

§. II.

§. II.

Occasio.

Duae florebant ea aetate per Germaniam gentes fama, opibusque potentissimae, ceterum antiqua similitate disiunctae, vna Stauffensium magnos Caesares, Guelforum altera claros Duces proferre solita^a). Ex illa descenderat Fridericus, cognomento *Ahenobarbus*, ante imperium dignus inuentus, qui imperarer, expectationem regno non fecellit, post mortem vero etiam desiderandus, domi militiaeue clarior, incertum, maiestatis regiae inprimis strenuus defensor, ignoscere facile, et vindicare acerbè, prout res postularet, paratus. Illa fatus erat Henricus, Leo ob fortitudinem, vt accepimus, dictus, cui consilium, et magnitudo animi non infra genus fuere, industria et fortitudo par, in secundis rebus ob splendorem, in aduersis ob constantiam admiratione dignus, vterque aetatis suae facile primus futurus, nisi aequales fortuna tulisset, quippe hic superiorem, ille parem haud ferre consuetus. Ad haereditariam vero inter hos inimicitiam graues subinde accessere causae^b), vt manifesto bello sola quaereretur occasio. Cum igitur anno MCLXXV. Caesar Alexandriam in Italia longa obsidione nequicquam premeret, Itali repente, postquam insignem exercitus regii partem ad propria rediisse rescuerant, pro ingenii mobilitate, totis viribus consurrexerant, rei bene gerundae tempus adesse rati. Qua re Imp. vehementer perculsus quam celerrime Principibus Germanicis auxilia

a) Verba sunt OTTONIS FRISING. in Prolog. l. II. de Gestis Friderici I. *Duae istae familiae, vt inter viros magnos gloriaeque avidos assolet fieri frequenter sese inuicem aemulantes reip. quietem multoties perturbant.*

b) Scripserat scilicet Fridericus I. Henricum Leonem, sibi tum coniunctissimum, in obsidione Mediolanensi, si quid

forte humani pateretur, post Fridericum Conradi f. regni haeredem secundum, quod *Audarium Affligemense SIGEBERTI GEMBLACENSIS* ad an. 1160. prodit. Id vero longe aliter enenire sensit Henricus, postquam Caesar an. 1169. filium Henricum ad hoc paruulum in Comitibus Aquisgranensibus Regem Romanorum designaret,

auxilia imperat, c), conuentuque apud Clauennam in faucibus Alpium coacto, quo Hénricus quoque arcessitus erat, ab hoc praefertim, in quo maxima sita erat potentia, ne se in re trepida desereret, dicitur in genua prouolutus d) orasse. Quod cum ille, aliud ex alio causatus e) tantum non plane denegaret irarum plenus rex discessit. Subornatis deinde, qui litem ei facerent, Episcopis f) reuersus ex Italia in Comitibus Wormatiensibus anno MCLXXIX. adesse de querelis Principum responsum edixit g), et postquam iam aliquoties euocatus Henricus

A 2

com-

c) OTTO de s. BLASIO ap. Vrffisium Tom. I cap. 23. *Imperator igitur angustus legatus in Germaniam pro supplemento exercitus mittit. et Chronicon Montis Sereni, ap. MENCKENIUM Scriptorum German. Tom. II. ad an. 1180. Imperator cum Mediolanum obsideret viribus suis iam valde attritis Principes Saxoniae ad locum, qui Bartenkirke dicitur, et est in introitu Alpium euocauit, et ut negotiis suis auxilium ferrent rogauit. Palliurego Conradus r' sp. perfide Henricum ab Imperatore discessisse affirmans. Caesaremque ad Cumanum lacum eum insequutum, cum in illa expeditione nunquam Italiam adspexerit Henricus.*

d) Totum hoc colloquium a multis inuidiosius commemoratur, ut Henricum L. et animi tumidissimi, et spretae maiestatis inquirant, quae nos merito improbamus. Placet igitur Ottonis de S. Blasio narratio. l. c. *Euocauit Imp. Henricum auunculi sui filium. ut sibi Clauennae ad colloquium occurreret, venientique obuiam procedens, ut periclitanti imperio subueniret, plusquam Imperialem decet maiestatem humiliter ostendit.*

e) Refert ARNOLDVS LVBESENS. l. II. c. 15. *Ducem a Caesare aetatis vacationem petiisse, quanquam etiam conueniant, quae Otto de Blasio l. c. habet. Dux igitur Henricus utpote solus hoc tempore subueniendo imperio potentia, et opulentia idoneus, Goslarum ditissimam Saxoniae ciuitatem pro donatio sibi expetiuit. Caesar autem id sibi inuito extorqueri ignominiosum existimans, minime consentit, pro quo Henricus ipsum in percussio constitutum reliquit. In verba eius deinde euntem deprehendimus TO. MICH. HEINECCIUM in Antiquitt. Goslariensibus ad an. 1175.*

f) ARNOLDVS LVBESENS. l. II. c. 16. et 17. *Imperator igitur conuocatis Principibus multa in Henricum allegare coepit. His auditis Principes multa conqueri coeperunt. — Pontifices ante omnes ecclesiarum oppressiones clamabant. Facta igitur est conuocatio valida aduersus eum.*

g) Idem c. 24. *Tunc Imperator curiam indicit apud Wormatiam, Ducem tamen praecipue ad audientiam citauit responsum querimoniis Principum. Quod ille intelligens venire dissimulauit.*

comparare detrectauerat ^{h)}), tandem in Comitibus Wurceburgensibus, et Gelnhusanis ex sententia Principum Ducatu, quem beneficio Imperii habuerat, Saxoniae, et Bavariae abire est iussus, substituto in hunc Ottone Comite Palatino de Wittelspach, in illum Bernharde Comite, ut vocatur, de Anhalt ⁱ⁾).

§. III.

Historia Bernhardi ante Ducatum.

Quia vero iam ad Bernhardi mentionem ventum est, necessarium videtur strictim exponere, quo loco natus, quae conditione ante usus sit, quam in Ducatum eueheretur. Effulsit per antiqua nobilitate domus Ascania, a castro haereditario ita nomen sortita, cuius origines ad fabulosa usque tempora studiose excussere (BECMANNVS ^{k)}), et alii, neque possessiones spernendae, quippe quae a Soraborum confiniis ad vtramque oram Albis fluvii ad saltum Hercynium porrigebantur. Quibus sub initium Sec. XI. Albertus VI. ex voluntate Ottonis III. Caesaris Marchiam Soltquellensem ^{l)}) adiecit, donec Albertus Vrsus, Ottonis diuitis filius, et Bernhardi parens a Lothario Imp. omnem Marchiam Brandenburgicam reciperet ^{m)}). Is non solum armis late Venetos perdomuit sibi finitimos, accitis in agros eorum ex Belgio tum

^{h)} Alteram Magdeburgum accinerat Caesar Henricum tertium Goslarium. Optime vero postrema illa Comitibus distinguit GODOFRIDVS COLONIENSIS ad an. 1180. Imperator natalem Domini apud Herbipolim celebrat. In media Quadragesima curiam apud Gelnhusen habuit.

ⁱ⁾ ARNOLDVS l. c. Imperator Bernhardum Comitem de Anhalt pro eo ducem substituit, et Episcopis, ut sua re-

ciperent, quae in beneficio habuerat, praecepit, bona eius publicari iussit.

^{k)} In historia Anhaltina, praestantissimo opere, quod Seruestae 1710. in fol. prodiit, praeter hanc autem eminentem BECARDVS in Originibus Anhaltinis, et KNAUTHIVS praecclare meritis.

^{l)} KNAUTHIVS in antiquitatibus Balentadensibus p. 87. lingua vernacula scriptis.

^{m)} Beem. in Hist. Anhalt. Tom. II. p. 28.

tum Oceano diffidenti colonis, ⁿ) verum etiam post proscriptum a Conrado III. Imp. Henricum Magnanimum Saxoniae Ducatum tandem meruit ^o) quem tamen bello atrocissimo gesto Henrico Leoni restituere coactus erat ^p). Ex hoc duo prognati filii, Otto, a quo genus duxere Marchiones Brandenburgici ad Waldemarum II. et Bernhardus Ducum Saxoniae progenitor. Natus videtur hic circa annum MCXL. ^q) et principio auito nomine Comitis de Anhalt insignitus venit, subinde etiam se ipse comitem de Aschersleben ^r) in Diplomatis appellans. Interfuerat iam cum Alberto patre expeditioni Friderici I. in Italian MCLIX. ^s), vbi fortassis primum ei cognitus est, post fata parentis cum aduersus Henricum Leonem clam tot coniurarent Principes, et ipse socius accessit, grauiter ideo ab Henrico castigatus terras eius depopulante, quo in bello vrbs etiam Aschersleben conflagrauit ^t). Tandem vero sententia in Henricum Leonem dicta ei ducatus Saxoniae cessit, cum quod materna stirpe a Magno Billungorum postremo esset oriundus ^u), ipsumque adeo Henricum sanguine attingeret, tum quod in patris, cui Saxonia iam aliquandiu eue-

A 3 nerat,

ⁿ) *Helmoldus in Chronic. Slauorum l. l. c. 88. Albertus Marchio terram multarum gentium habitantium Hameliam et Alliam misit sub iugum, ad vltimum misit Traiectum, et ad loca Rheino contigua, insuper ad eos, qui habitant iuxta Oceanum, et patiebantur vim maris Hollandos, Selandos, Flandros et adduxit eorum magnam copiam, et habitare eos fecit in oppidis et vrbibus Slauorum.*

^o) *Idem c. 54. Conradus autem rex in solum regni leuatus Albertum in Ducatu Saxoniae firmare visus est. Belabant ergo hi duo Principes (Henricus, et Albertus) duarum sororum filii, et commota est vniuersa Saxonia.*

^p) *DODECHINVS ad Marianum Scottum ad an. 1141.*

^q) *BECMANN. Tom. II. p. 30. sqq.*

^r) *Idem p. 37.*

^s) *IN ORIGINIBVS GVELFICIS Tom. III. p. 544. a Scheidio editis, Hanouer. 1750.*

^t) *CHRONICON MONTIS SERENI ad an. 1175.*

^u) *Haec fere erat autem consanguinitatis ratio.*

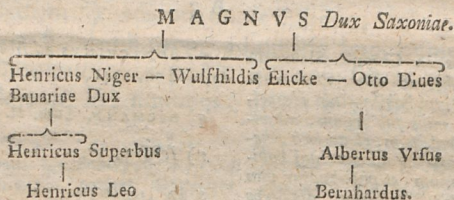

nerat, iura successerit, magna etiam in iuuando Friderico ipsius fuisset opera.

§. IV.

Qua lege Ducatum adeptus sit.

Cum Prouinciae, quae Henrico sub Saxoniae titulo paruerat, tanta esset amplitudo, vt, si vnus eam obtineret, inuidiam efugere vix posset, diuidi placuit. Quod enim in tali causa vsu venire solet, vt vnusquisque vicinorum praedae partem sibi petat, id in hoc negotio factum nemo mirabitur *). Adfuere igitur haud cunctanter inprimis Episcopi Henrico vehementer infesti, quorum spolia ex prostrato Leone, et coniurationis praemium quisque tulere. Tradunt enim scriptores, iacturam fecisse Principem omnium eorum, quae ab Imperio, atque Episcopis beneficia possederet y). Repetit igitur Wichmannus Magdeburgensis Archiepiscopus comitatum Sommersburgicum, cum castris

x) *Gerhardus Stiederburg. de Henrico Leone. p. 130. ap. Meibom. Tom. I. Cum iam ipse Imperator, et Principes non nisi propulsioni Ducis intenderent vnusquisque Principum partes sibi adiacentes, quae ad Ducis ditionem pertinebant atrociter inuasit.*

y) *Ipsium proseriptionis Diploma quod ex GELENIO de admiranda magni-*

*tudine Vrbis Colonienfis Originibus Guel-
ficis insertum est Tom. III. p. 101. sic
rem designat. Proinde tam Ducatus Ba-
variae, quam W estphaliae, et Angariae,
et vniuersa quae ab imperio tamerit be-
neficia per vniuersam Principum senten-
tiam ei abiudicata sunt, reliqu. et AL-
BERVS STADENS ad a. 1108*

fris [Seburg, et Iuterbog ^{z)}], Siffridus¹ Bremensis Comitatum Stadensem inuasit^{a)}), Vdalricus Halberstadiensis ciuitatem Hal-desleben cum territorio occupauit^{b)}), Philippus autem colonien-sis ipsum Angariae, Westphaliaeque Ducatum vltra dimidium abstulit^{c)}), neque alii sibi defuere, v. c. Paderbornensis, Osnab-rugenensis, Mindenensis. Qui fidem Ducibus Saxoniae hactenus praefliterant Comites Caesari. deditionem facientes, liberi exinde ob officiis in Duces facti sunt, eoque pacto Adolphus Comes Hol-satiae, Bernardus de Raceburg^{d)}) sibi consilia cepere. Obiit paulo post postscriptum Leonem Casimirus Obotritorum rector Hen-rico deuincissimus, qui fratrem successorem habuit Bugislaum a Friderico impetrantem, vt ipse inter Principes Imperii cooptare-tur^{e)}). Iam his alienationibus satis accisa videbatur Ducis au-tori-

^{z)} *Chronicon Magäeburgense* apud MEIBOMIVM script. Germ. Tom. II. p. 328. *Wichmannus Episcopus poten-tior fuit, quam vnquam alius in ciuitate Magäeburgensi.* Protulit vero ex veteri Msto. litteras Lucii Pontificis, quibus hae possessiones ei confirmantur, ipse vero ob studium sedificandae Eccle-siae collaudatur. Scheidius in Praef. ad Tom. III. Orig. Guelf. p. 25.

^{a)} Eiusdem rei Diploma, quo Siffrido tum adhae Bremensi Archiepiscopo Com-itatus Stadensis ab Imp. Friderico I. confertur, iam asseruauit LINDENBROG, in script. Septentrion. p. 168, ex quo reposituere *Origines Guesficae*, p. 552.

^{b)} *Chronicon Halberstadiense* apud LETENITIVM script. Brunsvic. Tom. II. p. 137. *Pro isto facto Henrico coram Imperio Ducatus Saxoniae, et omnia, quae habebat per sententiam sunt abiudicata. Episcopus quoque Castrum At-denleben, quod quidam ministeriales in-ter beneficia sua computauerant, et*

castrum Gatersleben, quod in alodio Episcopali tempore electionis suae con-structum erat ad Episcopalem recupera-uit possessionem.

^{c)} Diploma Colonienſe supra lauda-tum: *Nos itaque Ducatum Angariae, et Westphaliae diuisimus, et dilecto Prin-cipi Philippo Archie. Colon.enam par-tem, quae in Episcopatum Colonienſem, et per totum Paderbornenſem Episcopa-tum protendebatur, cum Comitatus, Curtibus, cet. consensu dilecti Ducis Bernhardi, cui reliquam partem concessimus, contulimus.*

^{d)} Comes etiam Bernhardus, et Co-mes Adolphus castra et Prouincias suas per Imperatorem adepti sunt. ARNOI-DVS l. II. c. 36. De comitatu Olden-burgensi idem refert. Ioan. Schiphoweri *Chronic. Archicomitum Oldenb.* ap. MEIBOM. Tom. II. p. 245.

^{e)} ARNOLDVS l. II. c. 31. Circa dies illos mortuus est Cazamarus Princeps Pomeranorum, Duci amicissimus, et defe-cerunt

toritas, magis tamen adhuc derogabant bona peculiararia Henrico Leoni seruata. Quanquam enim horum in ipsis proscriptionis literis nulla sit mentio, imo Chronicon Montis Sereni diserte ait, haereditatem non minus, quam beneficia ei fuisse adempta ^f), postea tamen in Comitibus Erfurtenſibus, Henrico gratiam Caesaris exorante, ita decretum est, vt ipse in exilium proficisceretur, patrimonium vero illibatum ei interea temporis ab omni iniuria prohiberetur, idque Goslariae anno MCLXXXVII, cum Friderico Imp. ad expeditionem in Asiam prociñctum faciente Henricus altera vice exulatum abiret, denuo confirmatum legimus ^g). Fuerant autem lautissima sane in Saxonia Comitum Northeimensium, Billungorum, Brunouicensium et Supplinburgensium praedia et possessiones, quae tandem post felicia harum propaginum connubia in vno Henrico Leone omnia coaluerant ^h). At quam opulenta omnino haec bona fuerint, indicio esse potest,

cerunt ac eo Slaui, quia frater eius Bugislaus Imp. coniunctus hominum et tributa perſoluit. Idem docet SANO GRAMMATICVS l. XVII. et STRYVVS in Corp. Hist. Germ. Tom. I. p. 411.

^f) ad an. 1180. *Henricus ex sententia Principum reus maiestatis damnatus, omnisque ei haereditaria proprietas, et beneficiaria possessio abiudicata est, neque obicurius CHRONICON BOTHONIS picturatum ap. Leibniz. Tom. III. ad an. 1180. In dusslem Iare lot. de Keyser Frederick to houe synen oehm, de Hertoghe Hinrick den Lauwen, unde uortelde oem syn Lande, unde syn Len, unde syn Arue, und eghen. Iam supra ex Arnoldo etiam obseruatum est bona Henrici publicae esse, quae cuncta mihi demum persualere, omnino a prima proſcriptione haereditaria bona non exempta fuisse, alioquin enim in Comitibus Erfordensibus ea exceptio non tanquam sin-*

gularis fauor ei imputari potuisset, quod tamen iterum ex *Arnoldi* verbis intelligitur. Hoc tamen circa illum dispensatum est, vt patrimonium suum vbiunque terrarum libere possideret. Itemque Chronicon antiquum Erfordense, Sampetrino subiectum ap. MENCKEN. Tom. III. p. 227 *De duobus Ducatibus duas tantum ciuitates, scil. Brunſuick et Luneburg, (cum territorio suo) et has quidem vix, et aegre, sed angustiali clementia concedente recepit.*

^g) GERHARDVS STEDERBURG pag. 431. *Imp. conuentum in Goslaria habuit, vbi Henricum iterum trium annorum exilio deputauit, ipsum et omnia sua in firmissima pace constituens.*

^h) Quod argumentum de industria exposuit PETRVS PLESKEN in Disquisitione de *Patrimonio Henrici Leonis*, Gotingae 1752. cuius tamen alteram partem morte praerulsus non exhibuit.

est, quod sequiori tempore ab Ottone Puero Friderico II. Imp. in Feudum oblata Ducatum Brunouicensem et Luneburgicum effecere ⁱ). Quidquid igitur his omnibus amputatis de Henrici ditionibus reliqui factum erat, Bernhardo in feudum sub nomine Ducatus Saxonici commendatum esse, nobis persuasimus.

§. V.

De statu Saxoniae ante Bernhardum.

Iam igitur, quia res non tam in confesso esse videtur, quid post haec amissa, ad Ducatum Saxoniae pertinuerit, commodum statuimus, ad ipsa gentis primordia paululum remeare, vnde ad hunc locum fortassis explicatio decurrat historia. Saxones ab antiquissimo tempore Holsatiam, id ipsum nomine suo testifican- tem coluisse accepimus ^k). Inde piraticam dudum facientes ^l) ineunte Seculo V. cum ingenti multitudine Britanniam ingressi ^m), sedes desertas Venedis e Septentrione profectis patefecere ⁿ). Sed iam aliquanto ante tempore, ad deuexiora commigrantes vtram- que Albis, qua se Oceano ingurgitat, latus impleuerant, sensim ad Visurgim, postremo ad Rhenum vsque pergentes. In quatuor vero praecipuas regiones tum distinctos fuisse inuenimus, vnam, quae ab Albi ad Visurgim spectabat, Ostfaliam, alteram a Vi- surgi ad Rhenum porrectam, Westfaliam, tertiam, quicquid in- ter

ⁱ) Cuius inuestiturae literas sistant MEIBOMIVS Tom. III. p. 206. etscha- TENIVS Annal. Paderbornens. l. XI. p. 26.

^k) CLAVDIUS PTOLEMAEVS, l. II. c. II. Εφεξος δι' ἐνι τοῖς ἄνωτοις τῆς Κιμβρῶ- νος Χερσονήσου Σαξόνες. et IAC. CAROL. SPENER IN NOTITIA GERMANIAE MED. p. 381.

^l) AMMIAN. MARCELLIN. l. XXVIII. Erupit Augustus ter Consi. Saxonum multitudo, et Oceanum difficultatibus

permeatis Romanum limitem gradu pe- tebat intento, saepe nostrorum funeribus passia.

^m) De his migrationibus consulendi sunt, BEDA in Hist. Eccl. Gentis Anglo- rum. NENNII Historia Britonum, et Gildae Historia a Thoma Galeo editi, E quibus multa excerptit LEIBNITIVS Rerum Brunsvic. Tom. I. p. 31. fgg.

ⁿ) LANGERTVS ad Helmoldum p. 12. et Spenerus l. c.

B

ter vtramque iaceret, continentem, Angariam, vltimam ad vltiorem Albis ripam sitam Nordalbingiam ^o). Ea iam erat rerum facies, cum Carolus M. diuturnum inter Francos et Saxones odium horum debellatione demum componeret, Prouinciamque diuisim regendam Comitibus, atque Episcopis relinqueret. Atqui tum Saxoniae fines cum appendicibus suis ad Eidoram vsque fluvium pertigisse conspicuum est ^p). Paulo quidem post ita res immutata, vt Comitibus abrogatis iterum Duces acciperet ex Northeimensi familia, quos aequae vltra Albim multum imperitasse comperimus ^q). Posteaquam vero extincta Caroli Prosapia Henricus Ottonis Ducis Saxoniae filius vniuersae Germaniae praefesse coepit ^r) prouincia iterum ab Ottone Magno Imp, propter crebra in Italia bella gerenda Hermanno Billungo antiquae nobilitatis, et expertae virtutis viro primo in vicariam administrationem, deinde etiam posteris eius in feudum imperii credita

^o) POETA SAXO ad. a. DCCLXXII, de Cifalбина Saxonia.

Sed generalis habet populos diuisio ternos.

Insignita quibus Saxonia floruit olim, Nomina nunc remanent, virtus anti-qua recessit.

Denique WESTPHALOS vocitant in parte manentes

Occidua, quorum non longe terminus amne

A Rheno distat. Regionem solis ad ortum

Inhabitant OSTERLINGI, quos nomine quidam

OSTPHALOS alio uocitant, consinia quorum

Insestant coniuncta suis gens perfida SLAVI

Inter praedictos media regione morantur

ANGARII — — —

IDEM de Nordalbingia. ad a. DCCXCVIII. *Saxonum populus quidam, quos claudat ab Austro*

Albia, seiunctum positos Aquilonis ad axem

Hos NORDALBINGOS patrio sermone uocamus.

^p) HELMOLDVS l. I. c. 3. *Diuisa erat Saxonia in octo Episcopatus, quibus etiam Caesar huius vitae stipendia multo honore, et plena munificentia prouidit, et paulo post, Henning (Rex Danorum) cum Imperatore pacem faciens accepit Eidoram regni terminum.*

^q) GEORG: FABRICIVS in Orig. Saxon: l. II. p. 96. et HENR: MEISOM. de Ducibus Saxoniae ante Billungos.

^r) WITTICHINDVS CORBEIENS. Annal. l. I. et DITMARVS Merseburg. sub initium l. I.

dita ⁵⁾). Hos autem utique potestate in terras Transalbinas ex beneficio Caesarum auctos fuisse inuista habemus Scriptorum testimonia ⁶⁾). Quamquam vero Slavi in iis partibus positi ob impotentem Ducum Saxoniae dominatum res suas sibi habere saepius tentarent ⁷⁾, tamen subinde imperii maiestatem in dirimendis litibus suis agnouisse inuenimus. Postremo ob Wulfhildis Magni nouissimi Billungorum filiae cum Henrico nigro Bauariae duce coniugium, ex quibus nuptiis Henricus Superbus prodiit, Lothario Imper. iubente ad Guelfos Saxoniae Ducatus delatus est ⁸⁾). Henricus igitur Leo, Superbi filius tantis opibus instructus omne nomen Slaucum facile ad obsequium redire compulit, tantaque auctoritate rexit, ut, cum ipse viribus suis nimis fideret, post habita Imp. ratione, sibi magis, quam imperio subesse viderentur.

§. VI.

Ditiones Laurenburgicae ad feudum pertinere.

Haec autem ideo paulo diligentius recensuimus, quia extiterunt nostra memoria Viri alioquin in Historia primi, sed in hac re fortassis causae suae nimium studiosi, qui terram Lauenburgicam tanquam armis quaesitam non ad Ducatum, sed ad peculi-

B 2 lium

⁵⁾ HERMANNVS CORNERVS in Chronico ad a. 982. Otto Imp. iturus in Italiam de consilio et beneplacito fidelium suorum Hermanno Tutelae vicem in Saxonia et Westphalia commisit. postquam vero strenuitatem eius percepit, ipsum Ducem fecit, et ex tunc sibi, suisque haeredibus, et successoribus ipsum Ducatum iure perpetuo possidendum delegauit et ALBERTVS CRANZIVS SAXON. l. IV. c. 16. Hunc ego nouum Ducem Saxoniam quoque transalbinam tenuisse crediderim, quod limitaneus esset.

⁶⁾ Locus omni maior exceptione est apud WITICHIND Corbei. l. III. p.

660. Erant duo subreguli Herimanno Duci inimicitiae a patribus vicariae restiti, Selibur et Mistaw Selibur praecerat Waaris, Mistaw Aboiritis et DITMARVS MERSEB, l. II. p. 233. Ed. Leibnit. Hermannus Dux Seliborem, et Mistui Imperatori tributarios fecit.

⁷⁾ Helmoldus l. I. c. 16. Eo tempore dominio potiti sunt Theodoricus Marchio, et Bernhardus Dux, quorum ignavia Slavos coegit desertores fieri.

⁸⁾ MONACHVS WEINGARTENS. de Principibus Guelficis. c. XI, et HELMOLDVS l. I. c. 54.

liam Henrici Leonis pertinuisse existimarent. In his vero multis versatur inprimis Cel. AYRERVS^{y)}, cui ex ipsa rei indole argumenta quaedam in contrarium reponemus. Principio quidem, vt supra iam demonstrauiamus, semper Saxoniae pars fuit Nordalbingia, et quantumuis Slaus acriter instantibus saepe premerentur Saxones, neuiquam tamen apparet eos omnem prouinciam transalbinam deseruisse, sed potius Slaus, Venedis atque Obotritis permixtos incoluisse pro certo habemus^{z)}, praesertim in iis tractibus, qui ad alterius Albis ripae longitudinem protendebantur, vbi Lauenburgicam terram sitam esse nouimus. Deinde, etiam si concedamus Henricum regionem eam, quam Polabi antea tenuisse dicuntur^{a)}, belli iure iterum edomuisse, ideo tamen, cur ad patrimonium eius accenseri debeat, haud nobis liquet. Cum enim declaratum sit, antea Imperio paruissime eius terrae incolae, atque iisdem legibus, ac reliquam Saxoniam Ducibus cum imperio in Slaus esse commissos, Henricus tam non nouam sibi ditionem comparare potuit, vt nihil aliud egerit, quam terram ab Imperio auulsam receperit. Idque tanquam Saxoniae Dux adeo facere debuit, ne segniter prouinciam procurasse, aut censum minuisse videretur. Neque vero ipse Henricus diffitetur in Diplomate erectionis Episcopatum in terra Slauium se eos de bonis Imperii dotauisse^{b)}, idemque diserte affirmant litterae Friderici Caesaris, Henricum Ducem Prouinciam transalbinam

y) in *Vindiciis Iuris Brunsvicensis et Lüneburgensis in Ducatum Saxo Lauenburgicum Göttingae* 1754.

z) Quod vel maxime fieri debuit ob Episcopatos in vicinia conditos, Ham-burgensem, Aldenburgensem, seu Star-gardensem aliosque. Helmoldus l. I. c. 34. n. 8.

a) Id. c. 91. Porro Henricus Comes de RACEBURG quod est in terra Pola-

borum adduxit multitudinem hominum de Westphalia, vt incolerent terram Polaborum.

b) de anno 1154. Quod legitur apud Dn. de WESTPHALEN *de Rebus Cimbricis* Tom. II. p. 1999. Vbi Henricus, sex tres Episcopatus, Raccenburgensem, Suerinensem, et Lybecensem instaurasse, sex singulos eorum de bonis imperii dotauisse affirmat. Cuius rei copiam prius ab

nam e munificentia regia obrinuisse^c). Haec loca iam mire exercuerunt Doctissimi. AYRERVM, et Dn. de WESTPHALEN, qui de hoc quidem ita se expedire studet, Henricum Ducem non tam ratione originis, et tituli, sed ratione protectionis communis et confirmationis eam terram ab Imp. tenuisse, cui, cum origines, titulosque iam supra copiosius indagauimus, nihil ultra responderi debet, quia hoc intellecto totum eius aedificium corrui. Alterius autem loci vim idem Dn. de Westphalen sic infringere tentat, vt per bona imperii secundum vsu Scriptorum huius Seculi allodia designari contendat, cuius significationis nos neque probationem, neque exemplum ynquam vidimus. Illud vero, quod Ayrerus maxime instat, Slauos Ducem supra Caesarem coluisse, inde factum esse patet, quod Imperator multis aliis negotiis, districtus harum regionum curam laxiorem habere cogebatur, Henrici contra vicinitas cum terrore simul reuerentiam iis incutiebat. Quibus nunc curatius examinatis, constare credo, Bernhardum terram Lauenburgicam occupantem nequaquam iniuriam fecisse, cum ex antiqua Ducatus Saxoniae formula id omnino licuisse explorauimus^d), praeterea vero Episcoporum cum primis rapacitatem parum aut nihil ei reliquisse in ipsa Westphalia, et Angaria iam supra attigimus.

B 3

§. VII.

ab Imperatore ei factam esse ex alio Diplomate Caesareo apud Eundem p. 2022, discimus: *Liberam Henrico concessimus potestatem, vt ecclesijs illis de bonis regni conferat, prout voluntas sua persuaserit, et terrarum speciositas permiserit.*

c) In *Originibus Guelf.* Tom. III. p. 27. Quarum literarum genuinum exemplum adhuc in Archiep. Brunsvicensi custoditur. Vbi concessa verba haec sunt: *Dilecto nostro Principi Henrico, Duci Saxoniae iniunximus, vt in provincia*

ultra Albim, quam a munificentia nostra tenet, cet.

d) Miror LEVINVM DE AMBEER, luris Afceniorum in Ducatum Lauenburgicum propugnatorem in libello Theologico (*Sachsen Lauenburgischer Stammfall*) Hamburgi: 1690. quaestionem hanc de feudali terrae Lauenburgicae indole sic admodum pede transisse, nisi id factum recte suspicor, quod haec controversia nouissime demum ab Ayre- ro, aliisque mota effet.

§. VII.

Gessit Bernhardus nomen et insignia Ducis Saxoniae.

Haud dissimulanter scripsisse inuenio Auctores Originum Guel-
ficarum, abstinuisse ab initio Ducis Saxoniae titulo Bernhardum,
atque in Angariae et Westphaliae nomine acquieuisse ^e). Quod
quanquam nobis nihil omnino officere videatur, tamen quia habe-
mus, quae illis aduersa proferamus, addere non piger. Nam I)
Ita eum appellant omnes, qui memoriam eius attigerunt, scri-
ptores, quorum testimonia hic referre longum foret, II) Se ipse
in Diplomatribus statim post Comitum Wurceburgensium editis Du-
cem Saxoniae vocat, neque minus in iis, quibus testis inter-
fuit ^f) III) Deuenere ad nos Bractearii nonnulli ab eo percussi, qui
Ducis Saxoniae inscriptionem clare referunt ^g), IV) Non obstat,
quod Henricus Leo, filiique eius nomen Ducum Saxoniae sibi ar-
rogauerunt, saepenumero enim VOX QUONDAM ei coniuncta re-
peritur ^h) manifesto indicio, de dignitate pristina sermionem agi,
deinde honorarium hoc Ducis nomen saepe eos retinuisse, quo-
rum maiores Ducatum olim gesserint, vt Zaringenses, et Loua-
nien-

e) Nominatim GRÆBERVS haec talia
premit, in Animaduersion. ad *Origg.*
Guelf. Tom. III. p. 106. Diplomate fre-
tus cui *Bernardus Dux Westphaliae et*
Angariae subscripsit, inter Probationes
no. 86. Est vero instrumentum hoc
omnino anni 1181. Quis autem statim
aliud excipit eiusdem anni, No. 88. in
quo luculenter *Dux Saxoniae* ponitur,
permutata esse haec nomina sine graui
causa intelligitur.

f) apud *Beemmannum* Tom. I. p. 439,
sq. et in *ORIGG. Guelficis* Tom. III. ip.
540. sqq.

g) Quos interpretatus est *Guil. Ern.*
TENZELIVS in Commentariis eruditiss,
Monatliche Unterredungen ad a. 1691.

mens. August. p. 619. sqq. et *Beemman-*
nus T. I. p. 555.

h) ROGERIVS HOVEDENVS in *Annali*
Angl. ap. Leibnit. Tom. I. p. 879 in
Formula pacitionis inter Richardum Re-
gem Angliae et Henricum VI. Imp. *Si*
Dominus Rex soluerit promissionem,
quam de Henrico, quondam Duce Saxo-
niae fecerat itemque GODEFRIDVS CO-
LON. ad a. 1185. *Chronicon vero Lu-*
neburgicum ap. LEIBNITIVM Tom. III.
p. 174. sic loquitur: *Hertogh Hinrich*
hadde dre sons, Otto. de na tho Keiser
koren wart, de ander Hinrich de drud-
de Wilhelm, de hededen de Heren van
Brunschwick, und Lüneborch, und had-
den neue hoger namen, noch andere titel.

nienfes, hi ob Ducatum Lotharingiae illi ob Sueniam a gente sua olim poffeffam, poffremo etiam hoc ipfo nomine vi defierunt Henrici poffteri, poffquam eorum patrimonium in Ducatum Lu-neburgicum excefferat. Eruta vero tenemus adhuc ex fidiffima vetuftate figilla Bernhardi Ducis Saxoniae infcriptionem praeferentiaⁱ). Quicquid autem ob Saxonici Ducatus acceffionem in infignia gentis Afcanae transfuxerit, aut innouatum reperiatur, fingulari induftria inueftigauit Philipp. Iac. SPENERVS^k).

§. VIII.

Iura in Ducatum Saxoniae exercuit Bernhardus,

1) A Comitibus Herbipolitanis ad obitum Henrici Leonis.

Vidimus haftenus Bernhardum rite factum Ducem Saxoniae, nunc quid in ipfa Saxonia gelferit, quaeue eius ibi fuerit aucto-ritas per fingulos, prout liquet, annos eundo difpiciemus, vt fimul opinioni eorum obuiam eatur, qui paulo indignius de eo iudicauerunt. Armis autem eripienda erat Henrico Leoni prouincia fine fanguine nihil dimiffuro. Atque ab initio tam profpera ille vtebatur fortuna, vt non modo ftatim poff fententiam in ipfum MCLXXX. in Comitibus Wurceburgenfibus latam Comites fibi in Weftphalia inimicos atroci proelio prope Osnabrugam funderet^l), fed etiam cum exercitu in Thuringiam mouens vrbes Muhlhusam, et Nordhaufam destruxit, copiasque Ludouici Thuringiae Landgrauii, quibus etiam Bernhardum adhaefiffe memoratur a nonnullis, in fugam actis Ludouicum cum fratre Herman-no Palatino cepit, Bernhardo ad fua dilabente^m). Eo tamen in proelio

ⁱ) apud BECMANNVM Tom. I. p. 541. ex donatione Bernhadi Coenobio Kolbiceufi facta.

^k) In *Historia Insignium Illuftrium* Francof. 1680. p. 25, 199.

^l) Nomina eorum recenfet ARNOL-

DVS I. II. c. 27. feil. Comes de Tecklenburg, Rauensberg, Arensberg, et Schwabenberg, fic continuans, et ATTRITI SVNT WESTPHALI FLAGA MAGNA,

^m) CHRONICON MONTI SER. ad a. 1180. *Henricus Dux congregato exercitu*

proelio vehementer erga se irritauit animum Adolphi valentissimi Holsatiae Comitis, dum de captiuorum diuisione iurgium inter eos oriturⁿ⁾ quem, cum antea sibi coniunctissimum haberet, ex eo tempore magno incommodo suo hostem expertus est. Proxima vero aestate MCLXXXII. ingens rerum conuersio facta est. Imperator enim Fridericus sollicitatus Principum querimoniis collecto in Suenia Bauariaque milite, secumque Bernhardum nonum Saxoniae Ducem cum permultis Germaniae Proceribus ducens ipse Henrici fines ingressus est, cuius aduentu plerique eius clientes attoniti fidem mutauerunt^{o)}. Ipse vero Imp. exercitu tripartito arces Lichtenberg, Blanckenburg^{p)}, et Leuenberg^{q)} simul obfisione cinxit, quas omnes vno die cepisse dicitur. Vrbs opulentissima Bardeuicum vltro deditioem fecerat,^{r)} cuius tuendae cura Bernharo nostro, et fratri eius Ottoni Brandenburgensi tra-

dita

citu Saxoniam ingreditur, folles Goslarisium incidit, officinasque destruit. Ludouicus Landgrauius et frater eius cum CCCC, et amplius capti sunt. Bernhardus Dux cum caeteris fuga elapsus est. Castrum Northusen, et monasterium Sanctimonialium in eo situm, igne absumtum est. Quo in proelio Bernhardi fortitudinem mirifice collaudat. Chronici Pegauiensis Continuatio ad h. a. ap. MENCKEN: Tom. III.

n) Istius dissidii semina, et euentum persequitur ARNOLDVS l. II. c. 30.

o) ARNOLDVS. c. 31. Imperator vero audiens, quod hi defecissent a Duce, conuertit faciem suam venire in Saxoniam. Et eo approximante siue ex necessitate, siue ex voluntate, omnia castra eius firmissima et seipso ministeriales Imperatori tradiderunt.

p) ARNOLDVS l. c. Chronicon Picturatum ad a. 1181. et Chronicon Mont. Ser. ad h. a.

q) Multi sibi iam urbem LAUENBURGVM hic inuenisse visi sunt, auctoritatem Chronici Branfbuicensis Picturati sequuti, idemque errauit etiam Albertus Cranzius. Sed Lauenburgum vtique non hic designari inde clarissimum est, quod duobus annis post ea demum a Bernharo excitaretur. Deinde etiam Lauenburgum trans Albim sita est, eamque regionem tunc Imperator Henrico parentem, nondum attigerat. Mihi itaque ex natura locorum a X LEWENBERCH esse videtur iuxta Lüneburgum surgens, cuius iam superiore tempore scriptores meminere. v. c. GOBELINVS PERSONA Aetar. VI. c. 50. Eodem anno Bernhardus de Lippia ex Parte Ducis montem LEWENBERCH occupat. et Meibomius in Notis ad Henrici Rosae Heilingsbergam Tom. I. p. 785.

r) SAGITTARIUS in Hist. Bardeuici. p. 213.

data est ^s). Atque ita Hartesburgo antiquissimo Saxoniae castello communito, et custodia Brunouici Philippo Colonienti relicta Imperator ad Albim perrexit ^t). Interea vero Henricus in Nordalbingia rerum suarum in firmanda Lubeca Stadioque faterat, Bernardus autem comes Raceburgensis proditoris ei insimularus ad Bernardum Ducem confugit ^u), cum subito Imperator adesse nunciaretur. Inceso itaque Errenburgo suspecto pariter Imperatoris praesentiam non sustinens Stadio se Henricus clausit. At Caesar reliquorum securus mox Lubecam copiose praesidio instructam post breuem obsidionem ad obsequium redeantem postea ciuitatem imperii esse iussit ^v). Tandem ergo Henricus desperans de salute sua dimissis primo, quos secum captiuos habuerat, Ludouico, Hermannoque cum squalore in castra Friderici venit, pacemque orauit, cui ille ob Principum infrequentiam Quedlinburgi diem causae agenda constituit. Postquam vero ibi Bernhardo Ascanio acriter instante nihil confectum erat, alterum Erfordii concilium egit ^w), hoc euentu, vt Henricus rebus suis in potestate Imperatoris positus, integro tamen patrimonio, Germania per triennium excederet ^x). Quo facto morem ille gerens in Angliam se ad Richardum focerum contulit. Ex hoc itaque tempore

s) Caesar Bernhardum Ducem, et Ottonem Marggrafium de Brandenburg deposuit Bardeuich. ARNOLDVS l. II. c. 34.

t) Idem l. c.

u) Idem c. 35.

x) CHRONICON SLAVICVM ap. LINDENBROG. p. 37. Lubecam Imperialem, et quod esset caput omnium ciuitatum maritimarum. et quod omnes Consulares essent in Consilio Imperatoris in perpetuum constituit.

y) ARNOLDVS c. 36. et ERFFORDIA-

NVS ANTIQVITATVM VARLOQVVS ad a. 1182. MENCKEN. Tom. II. Tandem Dux Erfordiae maiestatem Imperialem existentem agnouit, et se humiliter eidem praesentauit. Et se suis omnibus vellet, nollet abdicauit.

z) Rogerius Houedenus ad a. 1182. eum septem annorum exilio multatum scribit, eorum tamen quatuor deprecatore Pontif. Alexandro illi Imper. remississe, Censet vero doctissimus LEIBNITIVS maiorem fidem mereri Houedenum, quia ista venia per Anglos impetrata sit.

pore Bernhardus pacatam prouinciam ordinare coepit ^a). Interfecto enim tempore Erteneburgum clientes arcessiuit ex Westphalia, et Transalbina terra ad sacramentum sibi praestandum. Apparuere autem e Cifalbina prouincia Comes Dannebergensis, et Luchouiensis, e Nordalbingia Suerinensis, Raceburgerensis ^b). Ex quo patet, colligere tum studuisse Ducem quasdam in Westphalia atque Angaria Ducatus lacinias, quae tamen postea, quia hinc inde dispersae erant, plane euauerunt. Expectabatur etiam in solemnibus istis Adolphus Holfariae, et Schauenburgi Comes, sed hic adesse recusatuerat, quam ob rem inuisus inde Bernhardus esse coepit. His compositis nouae arci condendae Lauenburgo ad vltiorem Albis marginem serio intentus fuit, adhibitis in structuram Erteneburgum ab Henrico exultu lapidibus, ac caementis ^c) sperans se hoc castello et facile transalbinam terram in officio continere, et ob fluminis traiectum opimos redditus habere posse. Quod tamen aegre ferentes Lubecenses perfecerrunt, ne ab Erteneburgo transmeandi oportunitas auelleretur ^d). Deinde pro ciuitate, Lubeca, quam ad se pertinere contendebat Bernhardus ab Imperatore Hidesacker cum agri certa portione recepit ^e). Tum vero etiam in Obotritis eum claruisse inde colligimus, quod Niclotus Meclinburgensium, et Iermarus Rugianorum

a) CRANZIVS Saxoniae l. VI. c. 45. Dux autem axoniae iam pleno viaebatur iure dominari prouinciae.

b) ARNOLDVS l. III. c. 1. Dux autem Bernhardus veniens Erteneburg, magnificum se illic exhibuit. et nobiliores terrae adesse praecipit ut receptis ab eo beneficiis hominum ei facerent reliqua.

c) id. m. l. c. Dux autem Bernhardus coepit aedificare LAUENBURG super litus Albin ad orientalem plagam Erteneburg. Cum igitur haec ciuitas Bernharo natales suos debeat, vix credibile est ab Henrici Leonis cognomine ita no-

men sortitam esse. Audiebat vero inter Slaus Albis fluminis vulgo LABE, vnde et POLABORVM gentem ad Albim extensam, et ciuitatem eidem fluminis impendunt. m. Labenburg. m. vocam esse vero similis est. Vid. Casp. DANCKWERTH Descriptio Holfariae p. 244. et Tenzelius loco supra laudato.

d) CRANZIVS l. c. cap. 44.

e) ARNOLDVS l. III. c. 4. Imperator ciuitatem Lubecke propter utilitatem tributorem, et quia in fine Imperii sita est, sibi retinuit. Duci tamen Hidesacker, et viginti mansos valde bonos assignauit.

norum princeps amici eius dicuntur f). Cum autem nobilium quoque insolentiam castigare conaretur, insurrexere aduersus eum Adolphus Holfariae, Guncelinus Suerinensis, et Bernhardus Rabeburgensis Comites, arcemque Lauenburgum obsidione vallatam solo aequauerunt g). Cuius iniuriae postquam ad Caesarem querelam detulerat, illi graui multa indicta castrum restituere coacti sunt h). Ex hoc igitur Saxoniae quicquid ad eum spectabat quiete rexisse nemo inficiabitur. Quia autem ob vires attritas, exiguosque proventus non pari feueritate aut magnificentia, ac Henricus olim vii poterat, factum est, vt Arnoldus Lubecensis eum segniorem in administrandis rebus fuisse, fugillaret, quem tamen alias et virum strenuissimum, et mansuetum appellat i). Ab exilio quidem reuersus erat anno MCLXXXV. Henricus, sed Caesaris indignationem timens Brunouici innoxius haesit, neque quicquam innouatum accipimus vsque ad annum MCLXXXVII. k). Tunc enim Fridericus de expeditione in Asiam serio cogitans, ne turbas faceretur interea Henricus Goslariae comi-

C 2

f) Idem cap. 4. et CRANZIUS in *Wandalia* l. VI. c. 24. Nicloto Bernhardus Dux studebat, Bureuino Bugislaus, Pomeranorum princeps.

g) ARNOLDVS l. c. Quia Adolphus medietatem tributorum in Lubecke possidebat, impetebat eum Dux Bernhardus. Comiti vero de Raceburg et Suerin partem beneficiorum minuere studebat. Unde hi conglobati in vnum Lauenburg expugnare aggressi sunt, et post paucos dies ad soium diruerunt.

h) Idem cap. 7. Discordantes a Duce Bernhardo Adolphum Comitem, et Bernhardum, et Guncelinum ad concordiam reformauit Caesar, ea conditione, vt Adolphus septingentas marcas argen-

ti et persolueret, et gratiam eius pro desiructo castro inueniret. Omnes tamen castrum destructum reaedificare studeant.

i) Idem sub initium Lib. III. Post exitum Ducis Henrici, qui solus in terra praecualuerat, et pacem maximam sece-rat, tyrannico more vnus quisque regnabat in loco suo. Dux vero Bernhardus, cum prius in Comitia positus fratrum strenuissimus fuisset, ad Ducatum promotus vt superpositus degenerabat, et quasi pacificum se exhibens in omnibus tardus et discinctus erat.

k) GODEFRIDVS Colonienfis ad a. 1185. Dux Saxoniae de Anglia rediit, proprio tantum contentus patrimonio.

comitia indixit, ex quorum scito ille societatem belli deprecatus denuo per triennium Germania abire iussus est ^{l)}). Quod quidem haud cunctanter fecit, at per absentiam Caesaris, Comitisque Adolphi rei redintegrandae occasionem specularus de improuiso MLXXXIX. ex Anglia Stadium venit ^{m)}), honorificeque exceptus ab Hartuico Bremenſi Archiepiſcopo, auxiliisque ex Holfatia vicinisque terris coactis primo praefidia Adolphi ubique deturbauit, ⁿ⁾) mox ad orientem conuerſus Lauenburgum expugnat, ^{o)}) Bardeuicum vero ob ignominioſe facta funditus excindit. ^{p)}) Henricus quidem iunior a patre Friderico procurandae Germaniae relictuſ, ne tantorum motuum otioſus ſpectator videretur, Brunouicum obſidione tentauit, ſed re infecta fugienti ſimilis inde recedere coactus erat. Percrebuit interea de Friderici Caef. morte fama, quare iter in Italiam maturandum ratus Henricus Rex his legibus cum Leone, pacem iniiit ^{q)}), vt ille Lauenburgum dirueret, Brunouici moenia deiiceret, Lubecam cum Adolpho diuiſam poſſideret, omnia haecenus expugnata redderet datis ad firmandum obſequium Henrico, Lotharioque filiis obſidibus. Quorum quidem omnium ille vix poſtremam partem impleuit. Quid hucusque autem Bernhardus egerit nunquam apparet, tandem vero MCXCII. iterum in publicum prodijt, atque Adolphum e Palaefina redeuntem ex auctoritate Caefaris cum exercitu Erteneburgum deduxit, quia reliqua itinera a milite Henrici

l) GERHARDVS STEDERBURG. Imperator ab odio nobilis Henrici non ceſſauit, quia. antequam expeditionem arriperet conuentum Principum in Goſlaria habuit, vbi iam dictum Henricum trium annorum exilio deputauit.

m) GODEFRIDVS COLON ad a. 1189. Henricus quondam Dux Saxoniae cognita Imperatoris absentia de Anglia reuerſus natium ſolum expetit, adſtipu-

lante ſibi Rege Richardo, et rege Daciae genero ſuo.

n) ARNOLDVS I. IV. c. I.

o) dem cap. 2.

p) MEIBOMIVS de Excidio, Bardeuici.

q) ARNOLDVS I. IV. c. 3. et GERHARDVS STEDERBURGENSIS p. 431.

Postea Henricus Dux ſe ſubdidit et ſpe recuperandi priſtini honoris Regi ſatisfactionem exhibuit, ac duos filios ſuos obſides conſtituit.

rici Leonis obfessa tenebantur^{r)}). Ex hoc itaque tantum intelligitur, non omni prorsus excidisse in Saxonia possessione post Leonis reditum Bernhardum, sed potissimum adhuc castra cisalбина sub potestate retinuisse. Eodem anno adhuc Adolphus Comes delectu propere instituto Lubecam, Stadiumque vi subegerat. Quibus alacrior factus Dux Bernardus et ipse copias ad Lauenburgum duxit proxima aestate MCXCIII. ab Adolpho, et Bernhardo Raceburgensi adiutus, cumque iam oppidani ad incitas essent redacti, superuenere cum ingenti manu amici Leonis, eumque non sine clade obsidionem soluere coegerunt^{s)}). Quare parum ex sententia procedente nihil amplius tentasse videtur superstiti Leone, qui tandem anno MCXCV. Brunouici vita migravit^{t)}).

§. IX.

II) *Ab an. MCXCV. ad viuendi finem.*

Henrico, quod fatius nobis videtur, intestato decedente, omnem haereditatem a tribus filiis vsque ad annum MCCIII. communi consilio administratam esse, iam vidit Doctiss. GRUBERVS^{u)}). Erat autem tum omnino in manibus eorum Lauenburgum cum plerisque Bernardi in Saxonia praediis, cui vero fra-

C 3

trum

r) Abiit Adolphus, (Tyro reuerfus) ad Bernardum Ducem, et Ottonem Marchionem de Brandenburg, qui eam in manu valida Erteneburgum adduxerunt. Arnoldus l. IV. c. 7.

s) Idem c. 16. Bernardus Dux videns, quod Adolphus Lubecam obtinisset et stadium, obsidione maxima valet Lawenburg, Venerunt autem amici Ducis ipsos ab obsidione liberaturi, Dux quid faceret nesciebat, exercitus enim distractus erat, Ipse tamen constan-

ter agens viriliter pugnavit, sed victoriam non obtinuit.

t) Vetus Chronicon Lüneburgicum ap. LEIBNITIVM Tom. II. ad a. 1195. Steref. Hinrick de Lowwe.

u) In Animaduersi, ad ORIGINES GVELFICAS Tom. III. p. 159.

x) OTTODES BLASIO. cap. 46. Orientales itaque Principes videlicet Dux Bavariae et Bernardus Dux Saxoniae Philippum Imperii defensores eligere decreuerunt.

trum sigillatim cesserit, inde incertum est. Breui tamen graues in iis regionibus turbae cooriebantur. Postquam enim Henricus Caesar MCXCVII. in Apulia inopina morte extinctus erat, diuersa agebantur in eligendo Imperatore Principum Germanorum studia, plerisque, quorum Bernhardus Dux princeps nominatur pro Philippo Sueuo, altero Friderici Barbarossae filio sentientibus^{y)}, pauciores Ottonem, Leonis filium, suadentibus maxime Angliae, Daniaeque regibus optant. Quae inde Germaniam affecerint, vicissitudines, mittimus, hoc tantum obseruantes floruisse gratia, atque auctoritate, Bernhardum plurimum apud Philippum^{z)}. Dum vero haec in Orientali Germania geruntur extorserat Adolphus Hof. Henrico Palatino Ottonis R. fratri arcem Lauenburgum^{a)} quam tamen hic paulo post Waldemaro Daniae regi, a quo saepius fugatus, omni possessione in Nordalbingia exurus, tandem etiam captus erat in redemptionis pretium resignare coactus est^{b)}. Quibus rebus intrumescens Waldemarus, se omnis Daniae Sclauiae, et Nordalbingiae Regem proclamari iussit^{b)}. Atque ita terra Lauenburgica, de qua Bernhardus, et Henrici filii contendebant, extero aliquandiu praedae fuit. Caeso interea per Sicarium Philippo Ottonis aemulo MCCVIII. Imperium facile ad Ottonem inclinabat. Apud quem Bernhardus Dux partibus eius accedens breui tantam collegit gratiam, vt non modo eius consilio Otto vteretur, sed etiam in amicissimis eum haberet^{c)}. Vnde Bruno- uici

y) Struuius in Historia Germ. in Philippo Sueuo, Tom. I. p. 434. et Cranzius in Saxonia l. VII. c. 16.

z) ARNOLDVS l. VI. c. 12.

a) ARNOLDVS l. VI. c. 13. et HERMANNVS DE LEERBECKE in Chronico Schauenburgico, ap. MEIBOM. Tom. I. p. 503. Post hoc Dux Waldemarus Lubecke, et Hamburg cepit, et Comes Adolphus capitur, et quasi biennio deten-

us est. Tanto denique tempore elapso fideles Adolphi castrum Loeueburg Duci Waldemaro reddunt, et Comes Adolphus liberatur. Idem testatur, BOISENI Chronicon Slesuicense ap. MENCKEN. Tom. III. p. 589;

b) ARNOLDVS, c. 17. et CRANZIVS in Vandalia l. VII. c. I.

c) ARNOLDVS l. VII. c. 15. Principes unanimi consensu Ottonem in Regem Roma-

uici cum Pascha celebraret, ad speculo Leonis simulacro, quem Henricus parer erigendum ibi curauerat, istud acute dictum protulisse fertur Bernhardus. *Quo usque hiatum vertis ad Orientem? Desine iam habes quod uoluisti, conuertere ad Aquilonem^d*). Neque uero tum eum Saxoniae curam deposuisse inde prostat, quod anno MCCXLI Waldemarum Bremensem Episcopum extorrem haecenus in sedem suam restituit. Quod ultimum ei fuit operum mortalium, nam reuersus inde Berneburgum diem ibi clausit extremum^e). Quantum igitur liquido ex his diuinare possumus, Bernhardus cum moreretur, quicquid iis temporibus obtineri poterat, in citeriore Saxoniam, in officio tenebat, quod cum Bremensis illa expeditio, tum qua apud Caesarem pollebar, gratia, satis euincit. Caeterum Nordalbingia tum non tam a Ducatu Saxoniae, quam ab omni Germania auulsa videbatur.

§. X.

Ducatus Saxoniae penes Ascanios perpetuo fuit post proelium prope Bornhuedam.

Quia uero Bernhardum Dano adhuc transalbinas terras habente decessisse attulimus, persequi iuuat adhuc, quo pacto demum

Romanorum elegerunt prosequente Bernhardo Duce Saxoniam. Ottone Mynensi, aliisque ad quos electio pertinere uidebatur, et paulo interius Otto autem Rex uidentis opportunitatem quosdam de suis aemulis bello impetere cogitabat, ad quem accedens Archiepiscopus Magdeburgensis, una cum Duce Bernhardo sic locuti sunt, non iuademus, cet.

d) De quo dicto sic uideat ARNOLDVS Omnis in risum conuertit, non tamen sine admiratione multorum, qui id alius indellegebant. In his locis ECCARDVS atque GRUBERVS in *Orig. Guel-* ficis solemnem quandam terrae transalbiniae renunciationem latere commenti

sunt, quod quidem haud perfpicio. Est uero uiribana intligatio ad castigandam Danorum licentiam.

e) ALBERTVS STADENSIS ad a. 1211. *Dux Bernhardus Waldemarum quasi ex uoluntate Imperatoris Bremam reduxit, et mox: Dux Bernhardus Berneburg de Hathelaria reuerfus obiit. Cuius manibus sic parentat HENRICVS BASSE Monachus Balleustadensis: In Genealogia Illustrum Principum in Anhalt. Bernhardus, primus dux Saxoniae, et ipse in senium uergens, cum magnifice, et laudabiliter uitam peregrisset, appositus est ad patres suos, et sepultus in oratorio Coenobii Balleustadensis.*

mum prouincia illa, ad suos redierit. Patrem exceperant Bern-
 hardum in Comitatu Henricus, in Ducatu Albertus filii, atque
 huic fortuna seruauerat, vt acceptam a patre sub ancipiti Marte he-
 reditarem stabili iure possidendam vindicaret. Iam enim Walde-
 mari Dani nomen post acceptas in bello contra vicinos Comites
 clades, in contemtu haberi coeptum erat^{f)}, ac iam tum Alberto
 Raceburgum aliasque ciuitates transcriptas esse inuenimus^{g)}. Cum
 tamen contra fidem interpositam Rex Nordalbingia non abstineret,
 bellum deuo exarduit, ventumque demum prope Bornhouedam
 ad insigne illud proelium, quo Danorum res eo vsque atritae sunt,
 vt de Germania sollicitanda deinde profus desperarent, foederati
 contra Principes amplissimis spoliis ditati. Alberto Saxoniae Du-
 ci euenit Lauenburgum^{h)}. Tantum igitur esto, quod mihi in hoc
 genere dicere licuit, licuere autem omnia per Summum Virum
 IO. MATHIAM SCHROECKHIVM, cui quanto plura debeo,
 tanto impensus mihi gratulor, debeo vero non solus, sed vni-
 uersa mecum Historia.

f) CRANZIVS in Saxonia l. VII. c. *Ducem vocarunt, eique Raceburg et*
 41. *Minus iam timebatur ante victo-*
riofus rex posteaquam ab Henrico Co-
mite de Suerin captus, atque redemptus
esset. *Lubecke tradiderunt.*

h) *Idem ad a. 1227. Rex Danorum*
a Bremensi Archiepiscopo, Alberto Du-
ce Saxoniae Henrico de Suerin, et Adol-
pho de Schauenb. Slauiae dominis in Burn-
howede praelio denincitur. Castrum
Lauenburg pro Comitis Alberti libera-
tione Alberto Duci traditur.

g) *Albertus stadenfis ad a. 1226. Do-*
mini Nordalbingiae Albertum Saxoniae

Wittenberg, Diss., 1774-76

3

f

Sb.

19

ORATIO
DE
PHILOSOPHIAE IN THEOLOGIAM
MERITIS

1776
6a

AD RECOLENDAM MEMORIAM
B. HERMANNI DE WOLFRAMSDORF
SUPREMI OLIM AVLAE ELECT. SAX. MARESCHALLI ATQVE
CONSILIARII INTIMI ECCLESIAE CATHEDRALIS MARTIS
BVRG. PRAEPOSITI NEC NON DYNASTAE IN MÜGELN
SAALHAVSEN COLMEN LIMPACH SITTEN KÖSTERITZ
HARTMANNSDORF DÜRRENBURG ET
BÖRTEWITZ CET.

CONDITORIS BENEFICII WOLFRAMSDORFIANI
D. XIII SEPT. 1776
IN AVDITORIO MAIORE
PVBLICE HABITA

M. CAROLO SAMVELE MULLERO
KEMBERGA - SAXONE.

VITTEMBERGAE
LITTERIS CAROLI CHRISTIANI DÜRRII
ACAD. A TYPIS.

G. D. M. Koblmann.

Th. Enc. 15

12177
Ae

N° 21

1776

5
18

DE
BERNHARDI ASCANII
DVCATV SAXONICO

COMMENTATIONEM HISTORICAM

EX DECRETO

AMPLISSIMI PHILOSOPHORVM ORDINIS
PRO LOCO

INTER ADIVNCTOS EIVS ORDINIS

RITE CAPESSENDO

P R A E S E S

GODOFREDVS AVGVSTVS MEERHEIM

AA. MAG. ET FACVLT. PHILOS. ADIVNCTVS

T V E B I T V R

COMITE

IACOBO CAROLO REINHOLDO

D R E S D E N S I

BONAR. LITT. ET IVR. VTR. CVLT.

DIE XIX. FEBR. MDCCLXXVI.

V I T E M B E R G A E

LITTERIS CAROLI CHR. DÜRRII ACAD. A TYPIS

